

UN DENAR INEDIT DE LA DESPOT-VODĂ DIN TEZAURUL DE LA SLĂTINIȚA

EUGEN CHIRILĂ și ȘTEFAN DĂNILĂ

Denarul de care ne ocupăm face parte din tezaurul descoperit în 1959, în livada I.A.S. din cartierul Slătinița (oraș Bistrița)¹ și păstrat în Muzeul din Bistrița. Tezaurul se compune din 387 piese care se înșiruie între anii 1468/90—1595. Ele erau depozitate într-o cană de cositor de la care s-a păstrat numai capacul. Tezaurul cuprinde emisiuni monetare din Transilvania, Ungaria, Polonia, Swidnica, Prusia, Liegnitz-Brieg, Kustrin, Brandenburg, Goslar, Hameln, Göttingen, Palatinatul Superior și Moldova.

Iată descrierea denarului moldovenesc: Av. IOHANN D.G. WAI-VODA 1563. Cei doi N au bara oblică inversată. Legenda între două cercuri de perle. Scut împărțit în patru cîmpuri, cuprinzînd respectiv, 3 benzi orizontale, o cruce patriarhală căreia îi lipsește bara orizontală inferioară stîngă, două capete de animal încoronate, (probabil capete de panteră), și un leu ridicat pe picioarele dinapoi. În centru, un corb spre stînga cu un inel în cioc.

Rv. PATRONV — S. MOLDAW. Bara oblică a literei N inversată. Legenda între două cercuri de perle; în cîmp M—S. Fecioara, cu coroană șezînd, din față, cu pruncul în brațe, în stînga. G = 0,39 D = 16 mm. Denarul se deosebește prin elemente ale aversului și reversului de cei prezentați în lucrarea lui Fischer² și se aseamănă cu un exemplar aflat la Cabinetul numismatic al Academiei³, fără a fi însă identic cu acesta. El pare a reprezenta o variantă inedită a denarilor lui Despot

1 St. Dănilă — *Tezaurul monetar de la Slătinița, sec. XV—XVI*, comunicare ținută la a doua sesiune științifică a muzeelor, București, dec. 1955.

2 E. Fischer, *Beitrag zur Münzkunde des Fürstentumes Moldau*, în *Jahrbuch des Bukowiner Landes. Museums*, 9, 1901. p. 39, nr. 174—175.

3 Reprodus în *Istoria României*, vol. II, București, 1962 p. 908, fig. 272.

emiși din 1563, ridicind la trei numărul de variante publicate a acestor denari.

Cîteva cuvinte acum despre împrejurările în care a fost emis denarul de care ne ocupăm. Piesa face parte din emisiunile monetare ale binecunoscutului aventurier Iacob Heraclid Despot, domnitor al Moldovei între anii 1561—1563⁴. Ea este bătută la Monetăria din Suceava care își începuse activitatea odată cu așezarea scaunului domnesc în acest oraș, la sfîrșitul secolului XIV, și care funcționează fără întrerupere între anii 1401-1566⁵. Denarul de la Slătinița, ca și celelalte emisiuni monetare ale lui Despot „fantastice ca și propria-i viață”,⁶ este lucrat de maestrul monetar transilvan Wolf sau Wolfgang, Wolfgang Aurifex, Lupu Sasul din cronica lui Miron Costin.⁷ Literale M.S. din cîmpul reversului se citesc MONETA SVCEVIAE, nu MARIA SANC-TA. Această formulă apare de obicei ca S.M. în cîmpul monedelor medievale.⁸ E interesant că, deși Despot apare în documente cu numele de Iacob,⁹ pe monede el poartă numele de Ioan.

Elementele aversului și reversului denarului sînt vizibil influențate de către denarii lui Matei Corvin, care se bucură de mare favoare datorită calității lor și sînt teaurizați în afara Transilvaniei pînă la 1600¹⁰.

Prezența unui denar moldovenesc la Bistrița nu este surprinzătoare: orașul Bistrița era, în sec. XVI, un centru comercial înfloritor în care își dau întîlnire o mare varietate de monede, fapt care se reflectă și în compoziția tezaurului de la Slătinița. Legăturile comerciale ale orașului cu Moldova erau foarte strînse și documentele contemporane sînt pline de informații în legătură cu negustori moldoveni care vin la Bistrița sau cu negustori bistrițeni care merg în Moldova. O mare parte din articolele importate din apus de Moldova treceau prin Bistrița¹¹. Această situație va dura pînă la începutul sec. XVII, cînd orașul asediat și jefuit de mercenarii lui Basta decade și nu-și mai recapătă niciodată vechea-i strălucire¹².

Cu aceasta încheiem considerațiile în legătură cu denarul de la Slătinița care reprezintă o variantă inedită a denarului lui Despot din 1563.

4 In legătură cu Despot și emisiunile lui monetare, vezi Fischer, *op. cit.*, p. 36; *Istoria României*, vol. II p. 848 și 906—909; O. Iliescu, *Moneda în România*, București, 1970 p. 34—35.

5 Fischer, *Op. Cit.*, p. 11—12.

6 *Id.*, p. 36.

7 *Id.*, p. 37; G. Chirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, București, 1964, p. 98 cu n. 4.

8 F. Schlickeysen — R. Pallmann — H. Droysen, *Erklärung der Abkuerzungen auf der Muenzen der Neueren Zeit des Mittelalter und des Alterthums*, Berlin, 1882, p. 324.

9 Intr-un document din 1561 el se intitulează: Nos Heraclides Iacobus, dei gratia despotas Sami. hellectus (sic) princeps Moldaviae. (Fischer *op. cit.* p. 37).

10 O. Iliescu — *Op. cit.*, p. 49—50.

11 M. Dan — S. Goldenberg, *Bistrița în sec. XVI și relațiile ei comerciale cu Moldova*, în *Studia Babeș-Bolyai*, series Historia, 1964, fasc. 2, p. 23—82.

12 E. Chirilă — Șt. Dănilă, *Tezaurul monetar de la Șieu, sec. XIV—XVII*, în *Apulum*, VII/I, 1968, p. 524.

UN DENAR INÉDIT DE DESPOT VOIVODE DU TRÉSOR DE SLĂTINIȚA

RÉSUMÉ

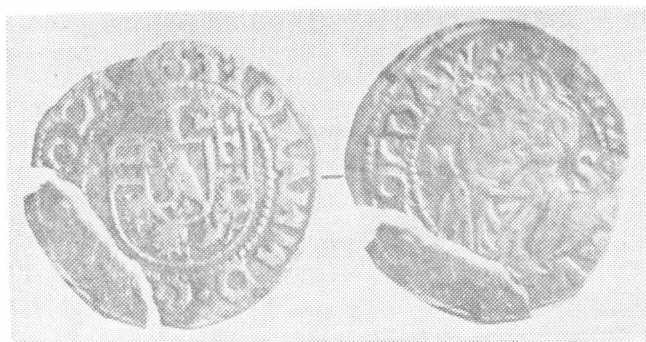
Les auteurs communiquent la découverte dans le trésor monétaire féodale de Slătinița (387 pièces) d'un denar de Moldavie de Despot-Voievode.

Av. IOHANN D.G. WAIVODA 1563.

Rev. PATRONV — S. MOLDAW

La monnaie est battue dans la Monnaie de Suceava, qui fonctionne entre 1401—1566.

Cette découverte confirme une fois de plus les relations commerciales étroites de Bistrița avec la Moldavie, qui ont été très fréquentes dans cette période.

Monedă suceveană — Despot Vodă